

Éltető búrában

KIVÉTELESEN ÉRTÉKES

művészi pályafutása, a népművészet identitás-megőrző szerepe mellett a népdaléneklés lélekgyógyító és közösségformáló erejét is elhivatottan hirdető, kiemelkedő előadóművészi, kutatói és pedagógiai életműve elismerésül kapott Kossuth-díjat Lovász Irén népdalénekes, néprajzkutató, érdemes művész, a Károli Gáspár Református Egyetem docense.

– Azt nem mondhatnánk, hogy egyik percről a másikra robbant be a köztudatba. Pontosan az ellenkezője történt: fokozatosan mutatta meg nekünk a tehetségét, lassan érett be a gyümölcs. Vagy nem jól gondolom?

– Teljesen igaza van. Mindig el kell telnie egy bizonyos időnek, hogy olyat tegyek le az asztalra, amit teljes szívvel vállalhatok. És ha ezt mások is észrevették, az nagy dolog. Nekem dupla örömet szerzett a Kossuth-díj, hiszen a közelgő születésnapom előtt kaptam meg. És mivel József Attilával egy napon jöttem világra, az április 11-i költészet napja nekem mindig aranybetűs ünnep. És hadd említsem meg az őseimet is, kiváltképp az édesanyámat, akitől a hangomat és az éneklőkedvemet örököltem. Sajnos januárban itthagytott bennünket, nagyon fáj, hogy nem érthette meg a kitüntetésemet. De el kell fogadnom, hogy a Jóisten egyik kezével elvesz, a másikkal ad. Hatalmas veszteség ért. És ehhez társul a koronavírus-járvány, ami mindenkit lehúz a földre. Nos, egy ilyen reményvesztett, gyászos időszakban megkapni mások figyelmét, éppenséggel azt, hogy elismerik az eddig nyújtott teljesítményemet, az a lelkeket feltölti, röpteti, erőt ad.

– Mit hozott a múltból? Meddig nyúlnak vissza a gyökerei?

– Felmenőim a Kisújszállás és a Dévaványa közötti tanyavilágban éltek. Édesapám és édesanyám plántálta belém a nagykunsági puszták szokásvilágát, a hagyományokat, és nekik köszönhetem a kunokra jellemző konokságot, a pozitív életerőt sugárzó kitartást is. Annak ellenére, hogy kisgyerek voltam, amikor elköltöztünk Balatonszabadiába, sokat tudtam tölteni az alföldi paraszti tradíciókból. Számomra olyan természetes volt az ének, mint a levegő. Az mindig van. Édesanyám magzati koromtól kezdve folyamatosan dalolt nekem, vagyis hát magának. Az éneklés éltető-segítő erejének búrájában nőtem fel. Amikor az óvó néni felfigyelt a tiszta hangomra, sokáig mondogatta anyukámnak, hogy írasson be a zeneiskolába. De mivel ez számára nem volt különös dolog, nem nagyon foglalkozott vele, inkább nyelvtanulásra biztatott.

FOTÓ: JUJING ZSENI

– Nem is járt zeneiskolába?

– Szerencsére jártam, ugyanis az óvó néni tíz évvel később a házunk előtt biciklizve rákérdezett édesanyámtól, jár-e már Ircsike éneket tanulni. Hát, ha ez ennyire fontos, hogy még mindig ezért aggódik az óvó néni, akkor legyen. Végül anyukám elküldött beiratkozni a siófoki zeneiskolába. Apáti Jánosnál klarinétot tanultam, de hamar kiderült, hogy inkább énekelnem kell, és legjobban a népdalhoz illik a hangom. Később szegedi egyetemistaként is tanultam énekelni, de akkor már egyértelmű volt számomra az utam. A klasszikusok helyett a népzene választottam. Minden azon múlik tehát, hogy a pedagógus merrefelé vezet és megadja-e a kellő szabadságot.

– Jó szívvel emlékezik a mestereire?

– Simon Kati és Szél Pálné énektanáraimon kívül legtöbbször egyetemi professzoromnak, Illia Mihály irodalomtörténésznek köszönhetek. Nagy áldás, hogy közlő ismerhettem Erdélyi Zsuzsanna néprajzkutatót, aki a szellemi pótanyám volt. Talán a maximalizmusomat és a türelmetlenségemet is nekik köszönhetem. Ennek a rossz oldala, hogy másokkal szemben is magasak az elvárásaim. Ha készítek egy lemezt, szeretem a lehető legátfogóbb módon bemutatni az anyagot, ezért tanulmányomnak beillő ismertetőt, bevezetőt szoktam hozzá mellékelni. Az utóbbi tíz évben a tudósi és a művészi énem szintézisbe került.

– Ez nem mindig volt így?

– Egy időben inkább az éneklés kerekedett felül, máskor a kutatásaimmal voltam elfoglalva. Szerencsére mindig megtaláltam a kellő arányokat, nem okozott tudathasadást ez a sokféleség. És akkor még az anyai feladataimat nem is említet-

tem, a művészi és a tudományos pályám közben becsülettel felneveltem egyedül három gyereket. Mindig megadotam, hogy énekesként, kutatóként, pedagógusként azt csináljam, amit szeretek. Előfordul, hogy az egyetemi előadásaimon is eléneklek egy magyar népdalt, amivel könnyedén tudom illusztrálni a szóban forgó vallásantropológiai vagy kommunikációelméleti témát.

– Mázlisták a hallgatói!

– Valóban nem jellemző az ilyesmi, a tanítványaim hálásak érte. Az az igazság, előadóművészként énekel sokkal könnyebb katarzist elérni a színpadon, mint egyetemi oktatóként egy órán keresztül előadást tartani a katedrán, és úgy szikrát gyűjtani. Én igyekszem kombinálni a kettőt.

– Mire jó még a népdal?

– Nálunk a hétköznapok és az ünnepek is énekekkel telnek. Nagyon igaz, hogy az őszinte emberi hangnak olyan ereje van, ami átlendíti a lelkeket a legmagasabb és a legmélyebb dimenziókba. A népdal a bölcsőtől a sírig, és azon túl is elkísér. Édesanyám hajdanán megtanította nekem a nagykunsági énekeket, melyek által erősen kötődöm a gyökereimhez. Végig-énekeltek együtt az életünket. Amikor pedig beteg lett, és romlott az emlékezete, a hajdani kedves népdalait segítettek – akkor is sokat énekeltek együtt. Népdalait mindig pontosan tudta és gyönyörűen énekelte. Annyira jó volt látni, ahogy az utolsó napjaiban ezek által sikerült visszacsatlakozni valódi énjéhez, a múltjához. Az akusztikus köldökzsinór csecsemőnél és aggyastánál ugyanolyan szépen működik. Az élet körforgása, a népdaléneklés, az énekhang kiváltságos ereje a mi esetünkben is beigazolódtott.

(borzák)

Lovász Irén családjában a hétköznapok és az ünnepek is énekekkel telnek

KÖNYVSAROK

FŐSZABÁLYT A KIVÉTELBŐL?

Nemváltoztató hormonkezelés nyolcéves gyerekeknek, akár szülői beleegyezés nélkül is. Magukat nőneműként deklaráló fiúsportolók, akik utcahosszt vernek a lányokra. 2018-ban Nagy-Britanniában 4400 – nem elírás, tényleg ennyit! – százalékkal nőtt azoknak a tinilányoknak az aránya, akik ellenkező neműként gondolnak magukra – ismertette az ijesztő tényeket és számokat Szilvay Gergely A genderelmélet kritikája című könyve bemutatóján. (A genderelmélet a társadalmi nemek tudománya, amely a tanult, azaz nem biológiai nemi szerepekkel és azok társadalmi vonatkozásaival foglalkozik.) Az író hozzátette: ezekről a dolgokról már nemcsak Észak-Amerikában és Nyugat-Európában lehet hallani, a genderlobbi már hazánkban is igyekszik lefektetni a genderkultusz alapjait.

Hiánypótló művében – amely az erőteljes genderlobbival bíró országokban meg sem jelenhetett volna – bemutatja ezen elméletet és ismerteti, hogy miért lehet közösen vizsgálni annak különféle irányzatait. Arra is kitér, hogy miben állnak gyakorlati következményei, továbbá miért téves ez a nézet. Azt írja: a genderelmélet a test és személyiség radikális szétválasztásán alapul, ezáltal tagadja, hogy az embernek – mint megtestesült lénynek – van rendeltetése, és a szerint kell élnie. A kötetből kiderül az is: van-e melegpropaganda, miért nem jó ötlet átírni a népmeséket, vagy éppen átírni a neműkkel meg nem békéló embertársainkat. A szerző sorra veszi a feministák tévedéseit, és bemutatja, szemléletük milyen torz tendenciákat eredményez. Rávilágít, hogy a nemi szerepek nem pusztán társadalmi konvenciók, hanem sok tekintetben biológiai eredetűek.

A nemzetközi genderlobbi útjára indított egy hódító háborút, és ez veszélyezteti a mi családjainkat is – így fogalmazott a könyv bemutatóján Novák Katalin. A családokért felelős tárca nélküli miniszter kiemelte: a genderideológiával az a baj, hogy éppen azt tagadja meg, amit saját alapjának tart: a toleranciát, a másik véleményének elfogadását.

P. K.